श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये उत्तरकाण्डे

॥ चतुःसप्ततितमः सर्गः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीसीतालक्ष्मणभरतशत्रुघ्नहनुमत्समेत श्रीरामचन्द्र परब्रह्मणे नमः

॥ चतुःसप्ततितमः सर्गः ॥

नारदेन श्रीरामं प्रति तपस्विनः शूद्रस्याधर्माचरणमेव विप्रबालकमरणे कारणमिति कथनम्

तथा तु करुणं तस्य द्विजस्य परिदेवनम्।
शुश्राव राघवः सर्वं दुःखशोकसमन्वितम्॥ **7.74.1** ॥

स दुःखेन च सन्तप्तो मन्त्रिणस्तानुपाह्वयत्।
वसिष्ठं वामदेवं च भ्रातॄंश्च सह नैगमान्॥ **7.74.2** ॥

ततो द्विजा वसिष्ठेन सार्धमष्टौ प्रवेशिताः।
राजानं देवसङ्काशं वर्धस्वेति ततोऽब्रुवन्॥ **7.74.3** ॥

मार्कण्डेयोऽथ मौद्गल्यो वामदेवश्च काश्यपः।
कात्यायनोऽथ जाबालिर्गौतमो नारदस्तथा॥ **7.74.4** ॥

एते द्विजर्षभाः सर्वे आसनेषूपवेशिताः।
महर्षीन् समनुप्राप्तानभिवाद्य कृताञ्जलिः॥ **7.74.5** ॥

मन्त्रिणो नैगमाश्चैव यथार्हमनुकूलतः।
तेषां समुपविष्टानां सर्वेषां दीप्ततेजसाम्॥ **7.74.6** ॥

राघवः सर्वमाचष्टे द्विजोऽयमुपरोधते।
तस्य तद् वचनं श्रुत्वा राज्ञो दीनस्य नारदः॥ **7.74.7** ॥

प्रत्युवाच शुभं वाक्यमृषीणां सन्निधौ स्वयम्।
शृणु राजन् यथाकाले प्राप्तो बालस्य सङ्क्षयः॥ **7.74.8** ॥

श्रुत्वा कर्तव्यतां राजन् कुरुष्व रघुनन्दन।
पुरा कृतयुगे राजन् ब्राह्मणा वै तपस्विनः॥ **7.74.9** ॥

अब्राह्मणस्तदा राजन् न तपस्वी कथञ्चन।
तस्मिन् युगे प्रज्वलिते ब्रह्मभूते त्वनावृते॥ **7.74.10** ॥

अमृत्यवस्तदा सर्वे जज्ञिरे दीर्घदर्शिनः।
ततस्त्रेतायुगं नाम मानवानां वपुष्मताम्॥ **7.74.11** ॥

क्षत्रिया यत्र जायन्ते पूर्वेण तपसान्विताः।
वीर्येण तपसा चैव तेऽधिकाः पूर्वजन्मनि॥ **7.74.12** ॥

मानवा ये महात्मानस्तत्र त्रेतायुगे युगे।
ब्रह्म क्षत्रं च तत् सर्वं यत् पूर्वमवरं च यत्॥ **7.74.13** ॥

युगयोरुभयोरासीत् समवीर्यसमन्वितम्।
अपश्यन्तस्तु ते सर्वे विशेषमधिकं ततः॥ **7.74.14** ॥

स्थापनं चक्रिरे तत्र चातुर्वर्ण्यस्य सम्मतम्।
तस्मिन् युगे प्रज्वलिते धर्मभूते ह्यनावृते॥ **7.74.15** ॥

अधर्मः पादमेकं तु पातयत् पृथिवीतले।
अधर्मेण हि संयुक्तस्तेजो मन्दं भविष्यति॥ **7.74.16** ॥

आमिषं यच्च पूर्वेषां राजसं च मलं भृशम्।
अनृतं नाम तद् भूतं पादेन पृथिवीतले॥ **7.74.17** ॥

अनृतं पातयित्वा तु पादमेकमधर्मतः।
ततः प्रादुष्कृतं पूर्वमायुषः परिनिष्ठितम्॥ **7.74.18** ॥

पातिते त्वनृते तस्मिन्नधर्मेण महीतले।
शुभान्येवाचरन् लोकः सत्यधर्मपरायणः॥ **7.74.19** ॥

त्रेतायुगे च वर्तन्ते ब्राह्मणाः क्षत्रियाश्च ये।
तपोऽतप्यन्त ते सर्वे शुश्रूषामपरे जनाः॥ **7.74.20** ॥

स्वधर्मः परमस्तेषां वैश्यशूद्रं तदागमत्।
पूजां च सर्ववर्णानां शूद्राश्चक्रुर्विशेषतः॥ **7.74.21** ॥

एतस्मिन्नन्तरे तेषामधर्मे चानृते च ह।
ततः पूर्वे पुनर्वासमगमन्नृपसत्तम॥ **7.74.22** ॥

ततः पादमधर्मस्य द्वितीयमवतारयत्।
ततो द्वापरसङ्ख्या सा युगस्य समजायत॥ **7.74.23** ॥

तस्मिन् द्वापरसङ्ख्ये तु वर्तमाने युगक्षये।
अधर्मश्चानृतं चैव ववृधे पुरुषर्षभ॥ **7.74.24** ॥

अस्मिन् द्वापरसङ्ख्याने तपो वैश्यान् समाविशत्।
त्रिभ्यो युगेभ्यस्त्रीन् वर्णान् क्रमाद् वै तप आविशत्॥ **7.74.25** ॥

त्रिभ्यो युगेभ्यस्त्रीन् वर्णान् धर्मश्च परिनिष्ठितः।
न शूद्रो लभते धर्मं युगतस्तु नरर्षभ॥ **7.74.26** ॥

हीनवर्णो नृपश्रेष्ठ तप्यते सुमहत्तपः।
भविष्यच्छूद्रयोन्यां हि तपश्चर्या कलौ युगे॥ **7.74.27** ॥

अधर्मः परमो राजन् द्वापरे शूद्रजन्मनः।
स वै विषयपर्यन्ते तव राजन् महातपाः॥ **7.74.28** ॥

अद्य तप्यति दुर्बुद्धिस्तेन बालवधो ह्ययम्।
यो ह्यधर्ममकार्यं वा विषये पार्थिवस्य तु॥ **7.74.29** ॥

करोति चाश्रीमूलं तत्पुरे वा दुर्मतिर्नरः।
क्षिप्रं च नरकं याति स च राजा न संशयः॥ **7.74.30** ॥

अधीतस्य च तप्तस्य कर्मणः सुकृतस्य च।
षष्ठं भजति भागं तु प्रजा धर्मेण पालयन्॥ **7.74.31** ॥

षड्भागस्य च भोक्तासौ रक्षते न प्रजाः कथम्।
स त्वं पुरुषशार्दूल मार्गस्व विषयं स्वकम्॥ **7.74.32** ॥

दुष्कृतं यत्र पश्येथास्तत्र यत्नं समाचर।
एवं चेद् धर्मवृद्धिश्च नृणां चायुर्विवर्धनम्।
भविष्यति नरश्रेष्ठ बालस्यास्य च जीवितम्॥ **7.74.33** ॥

॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये
उत्तरकाण्डे चतुःसप्ततितमः सर्गः॥